

Litt om ei grend fra sagatida.

Av Jens Aasen.

Per rusler smått langs buveggen og tar inn garna som har hengt til tork. Det lir på ettermiddagen og den røde høstsola tar til å sige ned bortom Vargola. Vatnet ligger dørgstilt med holmene flytende lik glade karnevalsskip på Venezias Canal Grande. Derute flammer rogn og asp i alle nyanser fra det lyseste gule til det mørkeste røde. Men innimellom står furu og gran med den dype, rene grønnfargen. Og bakom vatn og holmer og lave skogåser blåner Olsøyheias mektige rygg opp mot den kallgrønne himmelen. — — —

Da knaser i kvist, og der kommer «Jompa» og Cry. Den seige Nimrod har en rugde og en århane over ene skuldra.

— Jeg stod oppi lia og så utover vatnet, sier Jompa. Finns det vakrere vatn på Guds grønne jord?

— Neppe, brummer Per.

Den intelligente leser er selvsagt alt klar over at det her dreier seg om Storvatnet i Vanvikan.

Det som gjør Storvatnet så egenartet er den forrevne formen det har. Lange nes og små tanger stikker ut overalt, og drysset ut over vassflata ligger øyer, holmer og skjær, tallrike som dagene i et år. Ser en Storvatnet fra Nordgårdan, er det som en veldig samling av store og små vatn. Her kan en sannelig snakke om de tusen sjøers land. Men så har da også vatnet en strandlinje på 60 km. Og forrevet som vatnet, er også lendet omkring. Mot øst er det som en Jotunheimen i miniatyr. Heier og fjell blåner i alle retninger: Trånåheia, Kjørheia, Kjerringklimpen (den høyeste, 610 m.), Munkken, Østerheia, Grønliklimpen og Valheia for bare å nevne noen

Utsikt fra Gravåsen — Storvatnet

Jens Aasen

av dem. Og i vest dominerer Hifjellet og Olsøyheia. Disse karakteristiske forgreningene i vatnet og lendet har gitt grenda det opprinnelige navnet: *Thorkvislir*, utledet av kvist, grein.

At det har vært busetting oppe ved Storvatnet fra gammel tid, syner Aslak Bolts jordebok fra omkring 1430, der *Bjørset* er nevnt. Det er mest trolig at dette er eldste gården. Men *største* bruket idag er *Breilia*, den ruvende gården «midtpå vatnet». Den er på halvannet hundre mål dyrkamark og 10,000 mål skog og fjell. Kulturens forpost mot nord er *Rian*, ca. 20 km. fra sjøen. Der var det ryddet alt før 1559. I det hele er det mye som tyder på at den første kjerren i grenda er Nordgårdan, lengst fra sjøen.

*

Den vesentligste årsaken til busetting i Thorkvislir alt i sagatida var auren i vatnet, viltet i skogene — og den gode jorda.

Trass i hard beskatning er Storvatnet ennå idag et av de likeste fiskevatna i en omkrets av 10 mil fra Trondheim. Og det ennå det

bare tar 1½ time å komme fra byen opp til vatnet med båt og bil. Når nå fergen til Vanvikan kommer om noen år, vil nok aurebestanden i vatnet bli utsatt for en ennå sterkere påkjenning enn nå. Derfor er det bra en har fått en fiskerforening av gårdbrukere og hytteeiere. Ikke for å bevare vatnets herligheter for seg selv, men for å drive fiskekultur og få orden i sakene med fiskekort og oppsyn. Sammen med Trondhjems Fiskeriselskab er det anlagt en utklekningsanstalt ved Overland (på Rissa-sida) beregnet på en årlig produksjon av 300.000 yngel. Og til sommeren er det meningen å anlegge settefiskdam. — I dette arbeidet har G. Moe Øien, konservator dr. Sivertsen og Magne Aas vært de drivende kreftene.

Selv om fisket i Storvatnet er variabelt, så fins det da ennå storfisk der. Det syntes seg best i høst da en i Bjørsetelva tok aure til utklekningsanstalten på vel 6 kg.

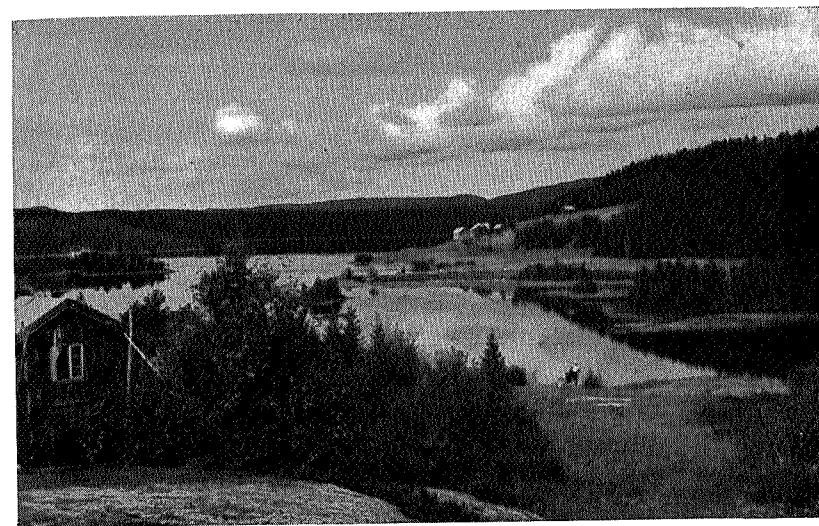
*

Med viltet har det gått tilbake i Storvasstraktene som så mange andre steder. Men elg skytes ennå hver høst, skogsfugl og hare er det vanligvis bra med og i høst så vi også to rådyr «oppå lian». Når det gjelder rypa, er mikkell rev og hauken dessverre altfor tallrik for tiden. Med omsyn til større rovdyr, var en i gamle dager svært plaget av vargen, og også i høst er det sett et følge på 5 varger der borte. — Siste bamsen måtte late livet så sent som i 1911, inne på Riaheiene. Alt i alt er det ikke så helt ødslig i skogene og fjellene omkring Storvatnet.

*

Grenda har ikke gjennomgått særlig store forandringer de siste 300 årene. Litt nydyrking og 7—8 bureisere er det hele. Til gjengjeld er flere gamle gårder borte. Så det kan nesten gå opp i opp. Og dette til tross for at de siste oppmålingene før krigen syntes at det er bortimot 5000 mål dyrkbar jord i Storvassgrenda. Og det er god jord. Eller hva sier en om at bureiser Karl Roten i år skar fullmodent bygg på første års land den 13. august!

Mangelen på utvikling skyldes den elendige veien fra sjøen og opp til vatnet. Fosenhalvøya er jo stebarnet til begge fylkene når

Kirknesset — Storvatnet

Nils Ryjord

det gjelder veibevevilgninger, og når attpåtil Storvassgrenda er stebarn av sitt eget herred, ja da kan en lett tenke seg tilstandene. Ingen berg- og dalbane kan når det gjelder overraskende hopp og dump, konkurrere med en tur pr. rutebil (lastebil) fra Vanvikan til Storvatnet. Det er bente fram fantastisk at ei hel bygd, som i luftlinje bare ligger 20 km. fra landets tredje største by, skal ha like dårlig veiforbindelse idag som i middelalderen!

*

Hvorledes skal en så legge an en helgatur til Storvatnet sommers dag?

For fotturister er det etter min mening tre alternativer å velge mellom:

1. D/S «Frosta» til Vanvikan (1 time). Så bærer det gårdsveien opp til Bjørgan, videre gjennom skogen i nord-nordvestlig retning til Bjørgtjønnna. Derfra langs Rotahøgda og ned til Roten gård. Skal en ta det med ro og nyte de mange flotte utsiktene, bør en beregne 2½ à 3 timer på turen. Fra Rota tar en så landeveien fatt

til den gården der en på forhånd har sikret seg natteløsji. (Det kan dog ofte være vrient om sommeren.) Søndagen tilbringes så ved og på vatnet og om kvelden drar en den idylliske middelalderveien over Lian ned til Vanvikan der et herlig sjøbad venter. «Frosta» kommer i 10-tia og så er en i byen i god tid til å nå trikk eller buss.

2. Båten til Sæter, derfra styggelig bratt opp til Mevatnet, på østsida av dette til Fisklausa og så i vest langs Sæterlia, under Breilikammen til Breilia. Beregn ca. 4 timer. Videre som rute 1.

3. Fra Mevatnet kan en også ta sørvestover nordom Grønliklumpen og derfra enten til Dalsaune eller Rota. 3—3½ time. Videre som etter rute 1.

Alle disse turene byr på en rekke betagende utsiktspunkter.

Gjelder det flere dagers tur er det mange muligheter med utgangspunkt fra Storvatnet. En kan ta fra nordenden av vatnet (Bukten gård) over Skola til Skaugdalen. Derfra opp til setrene på Olsøyheia (der en får overnatte) og så ned til Rissa. Eller en kan ta nordover om Kråkmo og Kråkmosetrene, derfra over Leksvikskogen til Langen og videre til Leksvik. En kan også gjøre som den alle steds nærværende vandringsmann, advokat Onsager fra Oslo, gjorde for en del år siden. Han gikk via Storvatnet tvers over Fosenhalvøya til Åfjorden.

For den som vil nytte «rappfoten», er det flere muligheter for fine turer. En kan for eksempel ta Fosenbåt til Stadsbygd, der en nytter høvet til å se den vakre, fredete prestegården og hagen med de to fredete *kjempeeikene* (1 m. i diameter!). Derfra bærer det oppover til Vatngårdsvatnet og ned til Laugen med Hermstadgrenda. Her bøyer en ikke av til høyre, men kjører rett fram og kommer omsider til den vakre Sør-Modalen som er som ei bygd for seg selv i en gryte inne i skogen. Fra Denstad går det så oppover til øverst i grenda og videre til en kommer på veien fra Nord-Modalen ved Storvatnet (ei svær myr med ei lita tjønn). Her tar en til høyre og snart blinker det i Storvatnet. En er fremme ved Raumyra. Hjemturen søndag kan nå gå til Vanvikan etter at en har tatt en noe tung, men meget avvekslende tur helt nord til Rian.

En kan også ta båten til Kvithyll i Rissa og kjøre opp til *Reinsklostret*, det vakre godset med *klosterruinene*. Like ved ligger også

den kirken Johan Bojer i 1930 ga heimbygda. Den er bygget akkurat som den gamle Rein kirke var. Fra kirka kjører en gjennom den vakre lindealléen, langs Botn til Leira, og så Modalen oppover til Raumyra. En herlig tur gjennom Johan Bojers vakre rike.

For energiske bilturister er det en vidunderlig tur å kjøre om Malm, Foldafoss, Verrabotn, bureisergrenda i Aursjødalen, ned Skaugdalen til Leira og Modalen opp til Raumyr. Men det bemerkes at veien langs vatnet fra Raumyra er temmelig dårlig. Dette er en tur på 25—26 mil hver vei, så en må nok ta hele lørdagen til hjelp om det ikke skal bli bare mas og jag.

*

De tre første turene som her er antydnet, egner seg også godt for skiturer. Men en må vente til i mars av omsyn til lyset.

Med dette være Storvatnet og Vanvikalpene anbefalt turfolket til vederkvegelse for kropp og sjel.

Jens Aasen.

- - - krok skal bli

Arne Falkanger